

УДК 613.2-056.22:159.943.7]373.3.011.3-052

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.326084>

*Лариса Сливка, доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри початкової освіти та освітніх інновацій
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

*Христина Драганчук, здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОГО І РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ: НАУКОВИЙ ДИСКУРС І ОСВІТНЯ ПРАКТИКА

Мета дослідження полягає у представленні теоретичних напрацювань науковців з проблеми формування в учнівства навичок безпечного та раціонального харчування і висвітленні практичних аспектів реалізації програм відповідного змісту. Простежено стан вивчення педагогічного виміру проблеми в українському науковому дискурсі, відзначено, що цей контент ще не став системним явищем у вітчизняній науці. У статті сприятливе здоров'ю харчування потрактовано як чинник досягнення двох глобальних цілей сталого розвитку – “подолання голоду” і “міцне здоров'я”. Актуалізовано поняття, які використовують для опису сприятливого здоров'ю харчування (“доцільно організоване і вчасне харчування”, “збалансоване харчування”, “культура харчування”, “правильне харчування”, “раціональне харчування”), подано окремі характеристики цих понять.

Констатовано, що важливим фактором впровадження знань і формування навичок раціонального і безпечного харчування є педагогічна стратегія. Представлено анотований огляд низки відповідних наукових праць і навчально-методичних посібників. Виявлено кількісне зростання в Україні практичних ініціатив щодо формування культури здорового харчування учнівства.

***Ключові слова:** діти і юнацтво; здорове харчування; освітні програми; навчально-методичні посібники; сталий розвиток; формування навичок.*

Літ. 12.

*Larysa Slyvka, Doctor of Sciences (Pedagogy), Associate Professor,
Professor of the Primary Education and Educational Innovations Department,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Khrystyna Draganchuk, Applicant for the Second (Master's)
Level of Higher Education in the Specialty 013 Primary Education,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

FORMATION OF SAFE AND RATIONAL NUTRITION SKILLS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS: SCIENTIFIC DISCOURSE AND EDUCATIONAL PRACTICE

The purpose of the study is to present the theoretical developments of scientists on the problem of forming safe and rational nutrition skills in students and highlight practical aspects of implementing programs of appropriate content. The article treats healthy nutrition as a factor in achieving two global sustainable development goals – “zero hunger” and “good health and well-being”. The state of study of the pedagogical dimension of the problem in Ukrainian scientific discourse is traced, it is noted that this content has not yet become a systemic phenomenon in domestic science. Updated concepts used to describe health-promoting nutrition (“properly organized and timely nutrition”, “balanced nutrition”, “nutritional culture”, “proper nutrition”, “rational nutrition”), separate characteristics of these concepts are given. It has been established that an important factor in the introduction of knowledge and the formation of skills in rational nutrition is the pedagogical strategy.

An annotated review of a number of relevant scientific papers and teaching aids is presented: publication “Methodological recommendations for the implementation of the elective educational course “Child's Health – Healthy Nutrition”. Grades 3–4 of the ZNZ”; a section of the textbook for students entitled “Formation of the basics of nutrition culture in younger schoolchildren as a component of a healthy lifestyle”; the book “Collection of recipes for meals for school-age children in organized educational and health institutions”; online post “How to form a culture of healthy food consumption among students”; two qualification theses for obtaining the second (master's) level of higher education in the specialty 013 Primary Education; educational and entertaining board card game “Multiverse of Food”; online post “In Ukrainian schools during the pandemic, proper nutrition is taught through games: how to get a healthy set”. A quantitative increase in practical initiatives in Ukraine to form a culture of healthy eating among students has been identified.

***Keywords:** children and youth; healthy eating; educational programs; teaching aids; sustainable development; skill development.*

Постановка проблеми. Серед важливих питань, на розв'язання яких нині спрямовує свої зусилля освітянська спільнота, – формування в учнів навичок раціонального і безпечного харчування посідає істотне місце. Актуальність цієї проблеми зумовлена, крім іншого, тим, що однією з причин перманентного зростання кількості захворювань в учнів упродовж їхнього навчання в школі є неправильний спосіб харчування. Зустрічаємо зокрема інформацію, що здоров'я юної особистості на 25 % залежить від генетичних особливостей, на 15 % – від організації медичної служби, і на 60 % – від збалансованого харчування [2, 6].

Адекватне розв'язання проблеми “здорового” харчування громадян України залучають до вагомій умови майбутнього нашої держави і подальшого існування українців як нації. Науковці пишуть про те, що лише правильно побудоване і достатнє харчування людини у дитинстві виступає чи не найголовнішим фактором, який впливає на здоров'я, оптимальну життєдіяльність і працездатність людини упродовж життя [11, 3].

Сприятливе здоров'ю харчування розглядаємо як безспірний чинник досягнення другої (подолання голоду (англ. *zero hunger*)) і третьої (міцне здоров'я (англ. *good health and well-being*)) глобальних цілей сталого розвитку. Про актуальність задекларованої у назві статті теми засвідчує той факт, що у більшості країн світу для забезпечення безпеки і гігієни харчових продуктів створено чимало спеціальних інституцій¹. Однак реалії сьогодення засвідчують, що проблему “здорового” харчування неможливо розв'язати тільки організаційно-профілактичними ініціативами (навіть, якщо вони реалізуються на рівні держави). Річ у тім, що сучасна молода людина часто-густо недооцінює значення раціонального і безпечного харчування задля зміцнення власного здоров'я і якомога тривалішого активного життя. До того ж, у засобах масової інформації, в мережі Інтернет тощо є обмаль інформації про принципи здорового харчування. А тому, орієнтуючись на рекламу продуктів харчування, діти та юнацтво стикаються зі складним вибором і роблять його зазвичай не на користь якісних продуктів.

За таких обставин, зростає роль просвітницько-виховного виміру порушеної проблеми. Початок системного підходу до реалізації активних педаго-

гічних ініціатив щодо формування в учнів навичок раціонального і безпечного харчування пов'язуємо з появою у 2009 р. програми “Абетка Харчування”, яка 2013 р. отримала гриф “Рекомендовано Міністерством освіти та науки України”, а згодом стала частиною глобальної соціальної ініціативи “Nestlé Здорові діти” [12]. Зростання турботи Української держави про якісне харчування учнів простежується також у реалізації проєкту “Нове шкільне харчування”, мета якого – зміни у культурі харчування не лише на теренах шкільних їдалень, але і закладів громадського харчування усієї України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблеми раціонального харчування школярів займалися такі науковці: Ю. Бойчук, Н. Годун, А. Довгань, О. Макарова, О. Овчарук та ін. Важливими для розуміння суті педагогічного явища, яке досліджується, на наш погляд, є думки, викладені у працях Л. Герасименко і колективному доробку О. Гриценчук, О. Овчарук і Л. Оліфіра. Водночас педагогічні аспекти досліджуваної проблеми (тобто репрезентація змісту і методичних рекомендацій щодо формування в учнів початкової школи відповідних навичок) ще не став системним явищем у науці, кількісний вимір праць у цій сфері характеризуємо як “поодинокі”.

Мета статті – репрезентувати теоретичні напрацювання вчених з проблеми формування в учнів початкової школи навичок безпечного і раціонального харчування, розглянути практичні аспекти реалізації програм відповідного змісту.

Виклад основного матеріалу. Історія піонерських напрацювань, присвячених сприятливому здоров'ю стилю харчування людини, сягає часів до нашої ери: в стародавніх лікарських рукописах харчування трактовано як профілактичний засіб, а багато харчових речовин – як засіб лікувальний.

У сучасній літературі надibuємо цілу низку понять, які використовують для опису “здорового” харчування, як-от: “доцільно організоване і вчасне харчування”, “збалансоване харчування”, “культура харчування”, “правильне харчування”, “раціональне харчування” та ін. [2, 15; 3, 8; 11, 8]. Раціональне харчування характеризують як таке, що значною мірою задовольняє певну потребу організму в енергії і незамінних, життєво необхідних, речовинах, як достатнє у кількісному і повноцінне в якісному сенсі харчування, як фізіологічно повноцінне харчування здорових людей, яке співвідноситься з віковими особливостями, статтю, характером, а також видом діяльності останніх, як корисна їжа. Своєю чергою, доцільно організоване і вчасне харчування ідентифікують з процесом, за якого, поживні речовини надходять до організму людини із їжею саме тоді, коли це потрібно, і у необхідній кількості. Під культурою харчування розуміють

¹ До прикладу: у Федеративній Республіці Німеччини – Федеральне міністерство продовольства та сільського господарства (нім. *Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft*); у Великій Британії – Агентство харчових стандартів (англ. *Food Standards Agency*); у Сполучених Штатах Америки – Управління контролю за харчовими продуктами та ліками (англ. *Food and Drug Administration*), Служба безпеки та інспекції харчових продуктів (англ. *Food Safety and Inspection Service*) та ін.

доцільно організоване задоволення харчових потреб людини, а принципи культури харчування передбачають раціональний підбір продуктів, оптимальний розподіл кількості їжі, вжитої протягом дня. Важливим поняттям є “раціон харчування” (найчастіше говорять про добовий раціон), основні характеристики якого стосуються харчової цінності (енергетичної цінності), повноцінності і збалансованості їжі. Коли мовлять про дефініцію “безпечне харчування”, то мають на увазі низку так званих “необхідних кроків”, дотримання яких забезпечує безпеку продуктів, а саме: чистота; відповідне зберігання; необхідна термічна обробка тощо [3, 15].

Вивчаючи джерела з проблеми, ми виявили дисертацію “Гігієнічна оцінка режиму харчування дітей молодшого шкільного віку у навчальних закладах різного типу” (2011), авторка якої В. Шкуро, на підставі узагальнення результатів проведеного дослідження, обґрунтувала комплекс гігієнічних заходів, які є головними умовами раціонального харчування учнів. Ми з’ясували, що, крім рекомендацій щодо практичної оптимізації режиму харчування в закладах освіти (до прикладу: модифікація і розширення “картотеки страв”), учена наголошує на потребі удосконалення просвітницької роботи щодо пропаганди здорового способу життя серед дітей, батьків, працівників освіти, медиків, зокрема шляхом розробки комплексу пам’яток і курсів лекцій з питань харчування дітей в умовах школи і осередків, де мешкають учні [11, 14].

Усе зазначене вказує на те, що важливим фактором впровадження знань і формування навичок раціонального харчування є педагогічна стратегія. Представимо анотований огляд відповідних ініціатив, здійснимо цей огляд хронологічно, тобто відповідно до дати появи наукової (навчально-методичної) розвідки чи події.

Підґрунтям конструювання змісту виданої 2010 р. праці “Методичні рекомендації щодо впровадження навчального курсу за вибором “Здоров’я дитини – здорове харчування”. 3–4 класи ЗНЗ” стали, за словами авторів (О. Гриценчук, О. Овчарук, Л. Оліфіра), мета і завдання споживчої освіти, громадянської освіти, здоров’язбережувальних технологій, а також засади особистісно орієнтованого і компетентнісного підходів. Цей посібник орієнтований на формування у молодших школярів основ здорового харчування, відповідної мотивації і вмінь приймати правильні рішення. У виданні наголошено, що раціональний споживчий вибір продуктів, які забезпечують здорове харчування дітей, є складним викликом для сучасних батьків і вчителів, оскільки саме вони покликані навчити учнів “маневрувати у бурхливому морі” споживчих спокус, підготувати вихованців до доцільних виборів в умовах ринку тощо [2, 6].

З метою актуалізації, популяризації і втілення у життя ідеї формування у майбутніх учителів компетентностей щодо плекання в учнів навичок безпечного і раціонального харчування Л. Сливка реалізувала в 2012 р. авторське напрацювання – умістивши у навчально-методичному посібнику для студентів підрозділ під назвою “Формування у молодших школярів основ культури харчування як складової здорового способу життя” [10]. Крім інших тематичних профілів (актуальність проблеми навчання молодших школярів правил раціонального харчування; принципи раціонального харчування; “золоті” правила системи раціонального харчування та ін.), вчена анонсувала згадану вище програму “Абетка харчування” (автори: О. Ващенко, С. Свириденко, О. Чорновіл [9]), деталізувала навчально-методичний комплект цього проєкту (методичні матеріали для вчителя, зошити для учнів, дидактичний матеріал), репрезентувала поурочну схему використання тем “Абетки харчування” під час вивчення різних навчальних дисциплін початкової школи (серед них, за старою типовою освітньою програмою – “Основи здоров’я”, “Я і Україна”, “Читання”, “Математика”, “Трудове навчання”, “Образотворче мистецтво”), сформулювала запитання для закріплення знань студентів після вивчення зазначеної теми (до прикладу: “У чому полягають особливості харчування сучасних дітей і молоді, які негативно впливають на їхнє здоров’я?”, “Схарактеризуйте принципи раціонального харчування”, “Які поради щодо харчування Ви б дали дитині, яка хоче вирости здоровою?” та ін.).

Активною роз’яснювальною роботою на користь формування в учнів культури харчування вирізняється діяльність Є. Клопотенка. За його дописами у виданій 2019 р. книзі “Збірник рецептур страв для харчування дітей шкільного віку в організованих освітніх та оздоровчих закладах”, культура харчування – це глобальний та довготривалий процес. У зв’язку з цим, пише автор, відповідну роботу треба розпочинати з молодого покоління, зокрема з учнів, оскільки саме вони набувають тих умінь і навичок, які згодом використовують у житті [4, 144].

Подальшим етапом у розвитку сучасних підходів до реалізації педагогічної праці з формування в учнів культури харчування можна трактувати допис Т. Павліченко “Як в учнів сформувати культуру споживання здорової їжі” [7], який 2020 р. було розміщено на вебсайті “Нова українська школа”. Серед інших міркувань авторки привертає особливу увагу інформація про те, що неабияку роль у формуванні звичок відіграють емоції, тому усі моменти, пов’язані з формуванням нових навичок, необхідно якомога більше наповнювати позитивними маркерами. У дописі наведено поради

експертки з питань зв'язків з регіонами НУШ Л. Марталішвілі про формування культури споживання здорової їжі, як-от: у початкових класах на уроки “правильного харчування” бажано частіше запрошувати батьків, дієтологів, дієтичних медсестер; своєрідним “ноу-хау” стало б розміщення у шкільній їдальні проєкційного обладнання, на якому можна було б транслувати короткі відеосюжети про корисні продукти і страви, повчальні епізоди про їжу з мультиплікаційних фільмів тощо.

Різноманітні питання, пов'язані з проблемою формування в учнів початкової школи навичок безпечного і раціонального харчування, усе частіше знаходять відображення у кваліфікаційних роботах на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта. Відзначмо дві з них, підготовлені у 2021 і у 2023 роках під науковим керівництвом Л. Сливки. Інформація, представлена у цих дослідженнях, дає підстави стверджувати, що авторок розвідок, Х. Панас [8] і Н. Мирон [5], можна ідентифікувати як носіїв нових ідей у сфері діагностики стану сформованості відповідних навичок у здобувачів початкової освіти і проєктування алгоритмів оптимізації процесу формування у молодших школярів навичок безпечного і раціонального харчування. До цих життєвих навичок молоді дослідниці залучили такі: розуміння цінності харчування у житті людини; прагнення бути здоровим; наявність бажання опанувати вміння і навички збалансованого харчування; розуміння сутності здорових і шкідливих звичок; наявність теоретичних знань про фактори ризику вживання шкідливої їжі; здатність ухвалювати рішення з користю для здоров'я; активність в оволодінні вміннями і навичками раціонального харчування; стабільність і самостійність у виборі продуктів харчування і раціональної їжі та ін. Крім іншого, вони проводили анкетування серед учнів: щоб з'ясувати стан сформованості у них знань, умінь і навичок щодо правильного харчування, вони включили до змісту анкет такі запитання: “Яку роль відіграють умови зберігання харчових продуктів?”; “Чи потрібно дізнатися склад продукту перед тим, як його купити?”; “Чи можна зберігати в холодильнику поруч свіжу рибу і вершкове масло?”; “Які продукти є корисними для здоров'я?”; “Які страви національної кухні ти знаєш?”; “Серед перелічених продукти визнач ті, вживання яких бажано обмежувати?” (з великим умістом цукру, солі, жиру; фрукти, овочі); “Що б ти обрав (-ла) із запропонованого меню?” (смажена картопля з сосискою; гречка з паровою курячою котлетою; піца); “Якщо в їдальні буде смажена котлета і парена котлета, яку ти обереш?”; “Яку роль відіграє термін придатності й умови зберігання харчових продуктів?”; “Чи ти вживаєш чіпси і сухарики?”;

“Що волієш купити: продукцію в негерметичній коробці; продукцію в упаковці від виробника?”.

Успішною ініціативою видається освітньо-розважальна карткова гра під назвою “Мультивесвіт Їжі” [6], яка побачила світ на початку грудня 2023 р. До складу гри входять картки, на кожній з яких розміщено яскраве зображення харчового продукту чи страви, які оцінюють за умовною шкалою корисності. Ми віднайшли інформацію про те, що першими з новою грою були ознайомлені учні київської школи “Без Меж” – разом з представниками команди “Абетки Харчування” здобувачі освіти досліджували секрети здорового раціону. На інтерактивний урок / захід завітав справжній робот Питайлик – він відповідав на запитання учнів про важливість збалансованого харчування.

В умовах війни, дедалі більш мінливого, невідомого, складного і неоднозначного світу освіта є тим засобом, який може допомогти людині дати відповіді на низку проблем і шляхи їхнього розв'язання. Одним з таких освітніх кейсів є програми формування навичок здорового харчування. Підтверджує цю тезу допис “В українських школах під час тривоги через гру вчать правильного харчування: як отримати корисний набір” [1], датований 2024 р., у якому йдеться про те, що в UNICEF розробили програму / рекомендації для вчителів щодо харчування під час бойових дій. Члени команди програми докладають багато зусиль, щоб відповідати новітнім трендам і швидко адаптуватися до викликів освіти в Україні. Прикладами відповідних ініціатив, йдеться в дописі, є згадана вище настільна гра “Мультивесвіт Їжі” і пізнавально-розважальні набори для навчання в укриттях. Ці засоби навчання, крім іншого, сприяють зменшенню рівня стресу учнів під час тривоги. Зусиллями авторів програми створено навчальний курс, який складається з відеоуроків, тестувань для закріплення матеріалу, презентацій для вчителів інтерактивного формату, електронних зошитів для учнів та ін. Особливої уваги заслуговує те, що для вчителів і батьків створено окремі розділи з релевантними матеріалами, батьки мають можливість виконувати домашні завдання спільно з дітьми, на спеціальній інтернет-платформі розміщено рецепти поживних страв, які можна приготувати з дітьми: прогнозована форма реалізації цієї діяльності передбачає не лише здорове харчування, але і спілкування батьків і дітей, виявлення турботи, уваги й інтересу до особистих потреб дитини.

Висновки. Таким чином, раціональне і безпечне харчування дітей та юнацтва є вельми актуальною проблемою. З одного боку, педагогічний вимір її реалізації ще не став предметом системного аналізу і вивчення вітчизняними науковцями. З іншого, ми виявили кількісне зростання практичних ініціатив щодо формування культури здорового

харчування учнівства: ці ініціативи визначаємо, як корисні, цікаві, і такі, що відповідають сучасним освітнім трендам.

Перспективними напрямками подальших досліджень можуть стати: аналіз підручників “Я досліджую світ” на предмет наявності доцільного і якісного змісту щодо формування в учнів навичок безпечного і раціонального харчування; вивчення зарубіжного досвіду упровадження в освітній процес навчальних програм, присвячених проблемі здорового харчування дітей та юнацтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. В українських школах під час тривоги через гри вчать правильного харчування: як отримати корисний набір (2024). ТСН : вебсайт. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/v-ukrayinskih-shkolah-pid-chas-trivog-cherez-gru-vchat-pravilno-go-harchuvannya-yak-otrimati-korisniy-nabir-2479363.html>
2. Гриценчук О., Овчарук О., Оліфіра Л. Методичні рекомендації щодо впровадження навчального курсу за вибором “Здоров’я дитини – здорове харчування”. 3–4 класи ЗНЗ. Київ : Друкарня ТОВ “Вольф”, 2010. 28 с.
3. Довгань А., Овчарук О., Пужайчереда Л. Ми обираємо здорове харчування : навч.-метод. посіб. навч. курсу за вибором для 8(9) кл. Київ : ТОВ “Друкарня Вольф”, 2014. 56 с.
4. Клопотенко Є.В. Збірник рецептур страв для харчування дітей шкільного віку в організованих освітніх та оздоровчих закладах. Львів : Літопис, 2019. 144 с.
5. Мирон Н.С. Формування в учнів першого класу знань і навичок про безпечне харчування на уроках і в позакласній виховній роботі : дипломна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2023. 93 с.
6. Мультивесвіт Їжі (2023). *Абетка харчування. Їмо правильно!* : вебсайт. URL: <https://abetka-healthykids.com.ua/multiuniverse>
7. Павліченко Т. Як в учнів сформувати культуру споживання здорової їжі (2020). *Нова українська школа* : вебсайт. URL: https://nus.org.ua/2020/02/15/yak-v-uchniv-sformuvaty-kulturu-spozhyvannya-zdorovoyi-yizhi/#google_vignette
8. Панас Х.Д. Формування у третьокласників навичок раціонального харчування засобами позакласної роботи : дипломна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2021. 98 с.
9. Свириденко С.О., Ващенко О.М., Чорновіл О.В. Формування основ культури харчування як складової здорового способу життя. *Початкова школа*. 2010. № 2. С. 54–56.
10. Сливка Л. Формування у молодших школярів основ культури харчування як складової здорового способу життя. *Теоретико-методичні аспекти викладання валеології та основ безпеки життєдіяльності в початковій школі* : навч.-метод. посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2012. С. 99–105.
11. Шкуро В.В. Гігієнічна оцінка режиму харчування дітей молодшого шкільного віку у навчальних закладах

різного типу : автореф. дис. канд. мед. наук : 14.02.01 – гігієна та професійна патологія. Київ, 2010. 22 с.

12. “Nestlé здорові діти”: освітня програма “Абетка харчування” (2016). *Nestlé.UA* : вебсайт. URL: <https://www.nestle.ua/media/pressreleases/nestle-healthy-children-educational-program-abc-food>

REFERENCES

1. V ukrainskykh shkolakh pid chas tryvoh cherez hru vchat pravylnoho kharchuvannya: yak otrymaty korysnyi nabir (2024). [In Ukrainian schools, during the pandemic, they teach proper nutrition through games: how to get a healthy set]. TSN : vebсайт. Available at: <https://tsn.ua/ukrayina/v-ukrayinskih-shkolah-pid-chas-trivog-cherez-gru-vchat-pravilno-go-harchuvannya-yak-otrimati-korisniy-nabir-2479363.html> [in Ukrainian].
2. Hrytsenchuk, O., Ovcharuk, O. & Olifira, L. (2010). *Metodychni rekomendatsii shchodo vprovadzhennia navchalnoho kursu za vyborom “Zdorovia dytyny – zdorove kharchuvannya”*. 3–4 klasy ZNZ [Methodological recommendations for implementing the elective course “Child Health – Healthy Eating”. Grades 3–4 of the ZNZ]. Kyiv, 28 p. [in Ukrainian].
3. Dovhan, A., Ovcharuk, O. & Puzhaichereda, L. (2014). *My obyraiemo zdorove kharchuvannya [We choose healthy food]. Teaching-methodical. manual. elective course for 8(9) grades*. Kyiv, 56 p. [in Ukrainian].
4. Klopotenko, Ye.V. (2019). *Zbirnyk retseptur strav dlia kharchuvannya ditei shkilnoho viku v orhanizovanykh osvitenikh ta ozdorovchykh zakladakh* [Collection of recipes for meals for school-age children in organized educational and health institutions]. Lviv, 144 p. [in Ukrainian].
5. Myron, N.S. (2023). *Formuvannya v uchniv pershoho klasu znan i navychok pro bezpechne kharchuvannya na urokakh i v pozaklasnii vykhovnii roboti* [Developing knowledge and skills about safe nutrition in first-grade students in lessons and in extracurricular educational work]. Diploma thesis for the second (master’s) level of higher education in the specialty 013 Primary Education, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Ivano-Frankivsk, 93 p. [in Ukrainian].
6. Mulyvsesvit Yizhi (2023). [Multiverse of Food]. *Nutrition ABC. Eat right!* : vebсайт. Available at: <https://abetka-healthykids.com.ua/multiuniverse> [in Ukrainian].
7. Pavlichenko, T. (2020). *Yak v uchniv sformuvaty kulturu spozhyvannya zdorovoi yizhi* [How to form a culture of healthy eating among students]. *New Ukrainian School* : vebсайт. Available at: https://nus.org.ua/2020/02/15/yak-v-uchniv-sformuvaty-kulturu-spozhyvannya-zdorovoyi-yizhi/#google_vignette [in Ukrainian].
8. Panas, Kh.D. (2021). *Formuvannya u tretoklasnykiv navychok ratsionalnoho kharchuvannya zasobamy pozaklasnoi roboty* [Developing healthy eating skills in third-graders through extracurricular activities]. Diploma thesis for the second (master’s) level of higher education in the specialty 013 Primary Education, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Ivano-Frankivsk, 98 p. [in Ukrainian].
9. Svyrydenko, S.O., Vashchenko, O.M. & Chornovil, O.V. (2010). *Formuvannya osnov kultury kharchuvannya yak skladovoi zdorovoho sposobu zhyttia* [Formation of the foundations of a nutritional culture as a component of a healthy lifestyle]. *Primary school*. No. 2. pp. 54–56. [in Ukrainian].
10. Slyvka, L. (2012). *Formuvannya u molodshykh shkoliariv osnov kultury kharchuvannya yak skladovoi zdorovoho sposobu zhyttia* [Formation of the basics of nutrition culture

ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

as a component of a healthy lifestyle in younger school-children]. *Theoretical and methodological aspects of teaching valeology and the basics of life safety in primary school: teaching-methodical. manual*. Ivano-Frankivsk, pp. 99–105. [in Ukrainian].

11. Shkuro, V.V. (2010). Hihienichna otsinka rezhymu kharchuvannia ditei molodshoho shkilnoho viku u navchalnykh zakladakh riznogo typu [Hygienic assessment of the diet of primary school children in educational institutions of

various types]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, 22 p. [in Ukrainian].

12. Nestlé zdorovi dity: osvitnia prohrama "Abetka kharchuvannia" (2016). [Nestlé Healthy Kids: educational program "The Alphabet of Nutrition"]. *Nestlé UA* : vebсайт. Available at: <https://www.nestle.ua/media/pressreleases/nestle-healthy-children-educational-program-abc-food> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.02.2025

УДК 378:069]39-047.22(477)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.326085>

Любов Прокопів, кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Наталія Салига, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

імені Богдана Ступарика

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Вікторія Стинська, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

імені Богдана Ступарика

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

У статті досліджуються особливості формування етнокультурної компетентності здобувачів вищої освіти України засобами музейної педагогіки. Розкрито освітньо-виховний і просвітницький потенціал етнографічних і мистецьких музеїв закладів вищої освіти, що забезпечує формування етнокультурної компетентності студентів. Висвітлено основні напрями, традиційні та інноваційні форми роботи музейних педагогів зі студентською аудиторією. Акцентовується увага на важливості співпраці з державними і громадськими музеями України, які реалізують програми національного виховання засобами етнопедагогіки.

Ключові слова: музейна педагогіка; музей закладу вищої освіти; музейна культура; етнокультурна компетентність; здобувач вищої освіти; етнокультурна спадщина; музейна освіта.

Лит. 6.

Liubov Prokopiv, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Head of the Bohdan Stuparyk Department of Pedagogy and Educational Management,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Natalia Salyga, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Associate Professor of the
Bohdan Stuparyk Department of Pedagogy and Educational Management,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Viktorii Stynska, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Bohdan Stuparyk Department of Pedagogy and Educational Management,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

FORMATION OF ETHNO-CULTURAL COMPETENCE OF UKRAINIAN STUDENTS BY MEANS OF MUSEUM PEDAGOGY

The article explores the peculiarities of forming ethnocultural competence in Ukrainian higher education students by means of museum pedagogy. It is emphasized that one of the priorities of the national education system in the context of global challenges and the current Russian-Ukrainian war is the formation of ethno-cultural consciousness and a national-centered worldview of the individual. Based on the analysis of the works of contemporary Ukrainian scholars, the article reveals the content of the main areas of ethnocultural training of students – civic, spiritual and moral, ethno-social, ethnocultural, ethnovaleological, and familistic.